ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Qurilish chizmachiligi fanini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning zamonaviy yondashuvlari

Xo'janiyozov Shokir Rustamovich
UrDU, Arxitektura kafedrasi dotsenti shokir_2249@mail.ru
Yoqubboyeva Sevara Qurbondurdiyevna
Urganch davlat pedagogika instituti
Muhandislik grafikasi va dizayn nazariyasi
magistratura mutaxassisligi 1-bosqich talabasi.

Annotatsiya:

Mazkur maqolada qurilish chizmachiligi fanini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati, afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilinadi. AutoCAD, Revit, ArchiCAD kabi dasturlar chizmalar yaratish jarayonini tezlashtirish, aniqlikni oshirish va 3D modellashtirish imkoniyatlarini taqdim etishi qayd etilgan. Qo‘lda chizish va kompyuter yordamida chizish usullari taqqoslanib, ularning o‘qitish jarayonidagi samaradorligi va talabalarning nazariy va amaliy ko‘nikmalarini shakllantirishdagi o‘rni yoritilgan. Shuningdek, qo‘lda va kompyuterda chizishning afzalliklari va kamchiliklarini uyg‘unlashtirishga oid takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar:

Qurilish chizmachiligi, kompyuter texnologiyalari, AutoCAD, Revit, ArchiCAD, 3D modellashtirish, o‘qitish metodikasi, qo‘lda chizish, muhandislik ko‘nikmalari, nazariy va amaliy ko‘nikmalar.

Аннотация:

В данной статье анализируется значение, преимущества и недостатки использования компьютерных технологий в преподавании дисциплины "Строительное черчение". Отмечено, что такие программы, как AutoCAD, Revit, ArchiCAD, ускоряют процесс создания чертежей, повышают точность и предоставляют возможности 3D-моделирования. Сравниваются методы ручного черчения и черчения с помощью компьютера, рассматривается их роль в образовательном процессе и формировании теоретических и практических навыков студентов. Также предложены рекомендации по их сочетанию.

Ключевые слова:

Строительное черчение, компьютерные технологии, AutoCAD, Revit, ArchiCAD, 3D-моделирование, методика преподавания, ручное черчение, инженерные навыки, теоретические и практические навыки.

Annotation:

This article analyzes the significance, advantages, and disadvantages of using computer technologies in teaching construction drafting. Programs like AutoCAD, Revit, and ArchiCAD are noted for accelerating the drawing process, enhancing accuracy, and enabling 3D modeling. Manual drafting and computer-aided drafting methods are compared, focusing on their roles in the educational process and the development of students' theoretical and practical skills. Suggestions for combining these methods are also provided.

Keywords:

Construction drafting, computer technologies, AutoCAD, Revit, ArchiCAD, 3D modeling, teaching methodology, manual drafting, engineering skills, theoretical and practical skills.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

“Dunyoda hech qachon bir xil tong otgan emas...” Ushbu hikmatli so‘zlar O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi” kitobida keltirilgan bo‘lib, ular tabiat, koinot va insoniyatning doimiy o‘zgarish va yangilanish qonuniyatini chuqur ifodalaydi. Haqiqatan ham, har bir davr va zamon o‘zining o‘zgarishlari, yangiliklari bilan ajralib turadi. Har qanday yangilanish jarayoni insoniyat hayotiga mazmun va ma’no olib kiradi.

Qurilish chizmachiligi fani ham ushbu qonuniyatga mos ravishda yangilanib, rivojlanib bormoqda. So‘nggi yillarda kompyuter texnologiyalarining jadal rivojlanishi ushbu fan o‘qitilish metodikasini tubdan o‘zgartirdi. Ushbu maqolada qurilish chizmachiligi fanini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati, ularning afzalliklari va kamchiliklari tahlil qilinadi, shuningdek, qo‘lda va kompyuter yordamida chizish usullarini uyg‘unlashtirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Qurilish chizmachiligi – muhandislik sohasining asosiy fanlaridan bo‘lib, ob’ektlarning texnik hujjatlarini yaratish, tasvirlash va tahlil qilishda muhim o‘rin egallaydi. Qurilish chizmachiligi fanini o‘qitishda talabalar chizmalar yaratish bo‘yicha nazariy va amaliy ko‘nikmalarni egallashlari kerak. Ushbu fanni o‘qitishda qo‘lda chizish an’anaviy usul sifatida uzoq vaqt davomida ishlatilgan bo‘lsa, so‘nggi yillarda kompyuter texnologiyalari, xususan AutoCAD, Revit, ArchiCAD kabi dasturlar, qurilish chizmachiligi o‘qitish metodikasini yangi bosqichga olib chiqdi. Kompyuter texnologiyalarining keng tarqalishi va rivojlanishi qurilish chizmachiligini o‘qitishda samara beruvchi yangi imkoniyatlarni yaratdi. Ushbu maqolada qurilish chizmachiligini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning afzalliklari va kamchiliklari, shuningdek, qo‘lda va kompyuter yordamida chizishning taqqoslanishi hamda ularni o‘qitish metodikasida uyg‘unlashtirish yo‘llari tahlil qilinadi.

Kompyuter texnologiyalari qurilish chizmachiligi fanini o‘qitishda samarali yordamchi vosita sifatida ishlatilmoqda. Ularning afzalliklarini quyidagicha keltirish mumkin:

Kompyuter yordamida chizma yaratish jarayoni sezilarli darajada tezlashadi. Dasturlar yordamida geometrik shakllar, konstruktiv elementlar aniq va tezda yaratiladi. Chizmalar avtomatik ravishda tekshirilishi va tahrir qilinishi mumkin, bu esa vaqtni tejaydi. Qo‘lda chizishda esa har bir detalni to‘g‘ri chizish, o‘zgartirish va aniqlikni saqlash ko‘proq vaqt va mehnat talab qiladi.

Kompyuter dasturlari, ayniqsa AutoCAD va Revit kabi zamonaviy texnologiyalar, uch o‘lchovli modellarni yaratish imkonini beradi. Bu esa talabalarni ob’ektning uch o‘lchamdagi ko‘rinishini tushunishga va loyihalarni yanada aniqroq tasavvur qilishga yordam beradi. 3D modellar yordamida o‘qituvchi talabalar bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri o‘zaro aloqa o‘rnatishi, turli xil dizayn variantlarini taqqoslash va kerakli o‘zgartirishlarni tezda kiritish imkonini beradi.

Kompyuter yordamida chizmalar saqlanadi, ularni qayta ishlash va arxivlash juda oson. Boshqa dasturlar bilan integratsiya qilish, shuningdek, bir nechta odamning bir vaqtning o‘zida bir xil loyihada ishlash imkoniyati mavjud. Bu ta’lim jarayonida o‘quvchilarning guruh bo‘lib ishlashini osonlashtiradi va loyiha jarayonlarini samarali boshqarishga yordam beradi.

Kompyuter dasturlari ko‘pincha xatoliklarni avtomatik ravishda aniqlaydi va ularni tuzatishga yordam beradi. Masalan, o‘lchamlar yoki proporsiyalarni noto‘g‘ri kiritgan taqdirda dastur bu xatolarni ko‘rsatadi va tuzatish imkonini beradi. Bu talabalar uchun juda foydali bo‘lib, ularning chizmalaridagi xatolarni aniqlash va ularga o‘rganishga imkon yaratadi.

Qo‘lda chizish va kompyuterda chizish o‘rtasida bir qator farqlar mavjud. Har ikkala usulning afzalliklari va kamchiliklarini taqqoslash quyidagicha:

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Qo‘lda chizish talabalar uchun chizma geometriyasi, proyeksiya va perspektiva tushunchalarini yaxshiroq o‘rganishga yordam beradi. Qo‘lda chizma chizish jarayoni talabaga har bir detallarning o‘zgartirishsiz aniq joylashishini va o‘lchamlarni saqlashni talab qiladi. Bu asosiy muhandislik ko‘nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Qo‘lda chizish, ayniqsa kompleks va yangi konstruksiyalarni yaratishda talabalar uchun ijodiy yondashuvni rivojlantirishga imkon beradi. Ular naqsh va dizaynni o‘z qo‘llari bilan yaratish orqali yanada ijodiy fikrlashga o‘rgatadilar.

Qo‘lda chizish uchun faqat qog‘oz va asboblar talab etiladi. Bu usul juda oddiy va oson amalga oshirilishi mumkin, ayniqsa mobil sharoitlarda yoki texnik resurslar cheklangan joylarda.

Qo‘lda chizish jarayoni ko‘proq vaqtni talab qiladi, ayniqsa katta hajmdagi loyihalarda. Har bir detalni alohida chizish va kerakli o‘zgartirishlarni kiritish vaqtni orttiradi.

Qo‘lda chizilgan chizmalar ba’zida xatolarga olib kelishi mumkin. Kichik xatolar chizmada katta muammolarga olib kelishi mumkin, ayniqsa konstruktsiyalarda.

Agar chizmada xato bo‘lsa, uni tuzatish uchun butun qismini qayta chizish talab qilinadi.

Kompyuter dasturlari yordamida chizma yaratish juda tez va aniqlikni ta’minlaydi. Murakkab va nozik detallarga ega bo‘lgan chizmalarni yaratishda kompyuter yordam beradi.

Chizmada xatolarni tezda topish va tuzatish mumkin. Dasturdagi o‘zgartirishlar avtomatik tarzda barcha bog‘langan qismlarga tatbiq etiladi.

Chizmalar elektron shaklda saqlanadi va ularni arxivlash va qayta ishlatish juda oson.

Kompyuterda chizma chizish uchun maxsus dastur va texnik vositalar kerak. Bu ba’zan texnik muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Kompyuterda ishlash uchun ba’zi zamonaviy dasturlar yuqori kompyuter texnikasini talab qiladi. Boshqa sohalarda ishlashda, masalan, loyiha chizmalarini yaratishda bunday resurslar mavjud bo‘lmasligi mumkin.

Kompyuter yordamida chizma yaratish ko‘proq texnik yondashuvni talab qiladi va ba’zan ijodiy fikrlashni cheklaydi.

Qo‘lda chizish va kompyuterda chizish usullarini taqqoslashda har bir usulning o‘ziga xos afzalliklari va cheklovlari mavjud. Qo‘lda chizish ijodkorlikni rivojlantirish va asosiy muhandislik ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi, ammo vaqt va aniqlik jihatidan kompyuterda chizish samarali bo‘lib, murakkab loyihalarni tezda yaratish imkonini beradi. Ta’lim jarayonida ikkalasini uyg‘unlashtirish talabalarni har ikki usuldan ham samarali foydalanishga o‘rgatadi. Masalan, boshlang‘ich bosqichda talabalarni qo‘lda chizish orqali asosiy chizma texnikasiga o‘rgatish kerak, so‘ngra ularni kompyuter dasturlari yordamida yanada murakkab chizmalarni yaratishga o‘rgatish mumkin. Bu yondashuv talabalar uchun keng qamrovli va ko‘p tomonlama bilim va ko‘nikmalarni shakllantiradi.

Qurilish chizmachiligi fanini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish metodikasi

Qurilish chizmachiligini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan samarali foydalanish metodikasini ishlab chiqish talabalar uchun samarali ta’lim berishning asosiy omillaridan biridir. Bu metodika quyidagi asosiy bosqichlarni o‘z ichiga oladi:

Talabalar dasturlarni ishlatishni boshlashdan oldin, ularga kompyuter texnologiyalarining asosiy vositalarini tanishtirish kerak. AutoCAD, Revit, SketchUp, va boshqa qurilish chizmachiligiga mo‘ljallangan dasturlar bilan ishlashni o‘rgatish, bu dasturlarni o‘rganish jarayonida talabalarni

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

amaliy ishlar bilan bog‘lash muhimdir. O‘qituvchilar talabalar bilan dasturlarni ishlashni bosqichma-bosqich amalga oshirishlari, dastlabki oddiy chizmalar bilan boshlashlari kerak.

Dasturiy ta’minot va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha mashqlar va laboratoriya ishlari o‘qitish jarayonining asosiy qismiga aylanishi kerak. Talabalar dasturlarda chizmalar yaratishda amaliy mashqlar orqali o‘z ko‘nikmalarini oshiradilar. Bu bosqichda talabalar mustaqil ravishda chizma yaratish, ularni tahrirlash va yakunlashga o‘rganadilar. Shuningdek, ular loyihalar bo‘yicha taklif etilgan ko‘rsatilgan parametrlar asosida ishlashga o‘rgatishlari kerak.

Kompyuter yordamida yaratilgan chizmalar doimiy ravishda o‘rganilishi va tahlil qilinishi kerak. Bu jarayonda talabalar nafaqat chizmalar yaratishni, balki ular orasidagi bog‘lanishlarni ham tushunib, o‘z loyihalarini tahlil qilishni o‘rganadilar. O‘qituvchi bu jarayonni nazorat qilib, talabalarni tahlil qilish, to‘g‘ri qarorlar qabul qilishga va chizmalarni yangilashga o‘rgatadi.

Qurilish chizmachiligini o‘qitishda talabalar guruh bo‘lib ishlashga rag‘batlantirilishi kerak. Guruhli ishlarda talabalar birgalikda loyiha yaratish, turli xil chizmalarni integratsiyalash va dizayn qilishni o‘rganadilar. Bu jarayon talabalar o‘rtasida hamkorlik va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

Qo‘lda va kompyuterda chizishning afzalliklarini to‘g‘ri uyg‘unlashtirish talabalarni har ikki usulni ham samarali o‘rgatish imkonini beradi. Shuning uchun quyidagi takliflar ishlab chiqilishi mumkin:

Talabalar avvalo qo‘lda chizish orqali geometrik shakllar, o‘lchovlar va boshqa asosiy elementlar bilan ishlashni o‘rganishlari kerak. Bu ularning asosiy texnik ko‘nikmalarini rivojlantiradi va kompyuterda ishlashga tayyorlaydi.

Qo‘lda chizishning asosiy ko‘nikmalarini egallaganidan so‘ng, talabalarni kompyuterda chizishga o‘rgatish va dasturlar yordamida murakkab loyihalarni yaratishga o‘rgatish mumkin. Bu nafaqat aniq va tezkor chizmalar yaratish imkonini beradi, balki zamonaviy qurilish sohasidagi ilg‘or texnologiyalarni o‘zlashtirishga yordam beradi.

O‘quvchilarga qo‘lda chizishni va kompyuterda chizishni birgalikda ishlatishga imkon berish, masalan, birinchi bosqichda qo‘lda chizish, keyin esa ushbu chizmalarni kompyuterda to‘ldirish yoki o‘zgartirish mumkin. Bu usul talabalarni yaratgan loyihalarini turli usullarda ko‘rib chiqish va ularning yanada mukammal shaklini yaratishga o‘rgatadi.

Qurilish chizmachiligi fanini o‘qitishda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish an’anaviy qo‘lda chizish usulini to‘ldiruvchi muhim vositadir. Kompyuterda chizishning afzalliklari tezlik, aniqlik, qayta ishlash imkoniyatlari va 3D modellashtirish imkoniyatlari borasida sezilarli ustunliklarni taqdim etadi. Shu bilan birga, qo‘lda chizish ijodiy fikrlashni rivojlantiradi va asosiy muhandislik ko‘nikmalarini shakllantiradi. Har ikkala usulning integratsiyasi talabalarni har tomonlama rivojlantirish va qurilish chizmachiligi sohasida muvaffaqiyatga erishishlariga yordam beradi.

O‘qitish metodikasini takomillashtirishda kompyuter texnologiyalarining samarali va oqilona qo‘llanilishi, shuningdek, pedagogik yondashuvlarni rivojlantirish qurilish chizmachiligi fanining ta’lim sifatini oshiradi va kelajakda muvaffaqiyatli mutaxassislarni tayyorlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.

2. А. Федоренко, К. Басов, А. Акимов AutoCAD 2004. “Практический курс” –М. : Лучшие книги, 2004. -300 с.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-6

3. Э.Т. Романычева, Т.М. Сидорова, С.Ю. Сидоров AutoCAD 2006 Практическое руководство –М.: ДМК, Радио и связь, 1998. -480 с.

4. А.Г. Жадаева.AutoCAD 2006: подроб. Иллюстрир. рук: учеб. Пособие под ред –М. : Лучшие книги, 2006. -240 с.

5. А.Г. Жадаева. Самоучитель AutoCAD 2009: учеб. пособие под ред.–М. : Технолоджи – 3000, 2010. -352 с.

6. S.S.Saydaliyev, M.M.Xamroqulova MUHANDISLIK GRAFIKASI (Qurilish chizmachilik) o‘quv qo‘llanma Toshkent, 2017-y.

7. Qulnazarov B.B. Ibragimov X.M. Chizmachilik va kompyuter grafikasi asoslari (o‘quv qo‘llanma). Samarqand, 2006 y. - 256 bet.

8. Ibragimov X.M. Kompyuter grafikasi asoslari (ma’ruzalar matni). Samarqand, 2008 y. - 105 bet.